

РЕЦЕНЗІЇ ТА ВІДГУКИ

Ясінська Марина,
студентка Інституту журналістики
Київського університету імені Бориса Грінченка

Maryna Yasinska,
Student at the Institute of Journalism,
Borys Grinchenko Kyiv University
Email: msyasincka.ij19@kubg.edu.ua

<https://doi.org/10.28925/2524-2644.2021.113>

УДК 070

РЕЦЕНЗІЯ НА КНИГУ МИХАЙЛА СКОРИКА «СЕРГІЙ ЖИГАЛКО. ЗОНА НЕПАМ'ЯТИ»

REVIEW OF MYKHAILO SKORYK'S BOOK "SERHIY ZHYHALKO. OVBILION AREA: COMMITTED TO RETURN"

Книга «Зона непам'яти» вийшла друком 2020 року. У ній розглянуто архівні дані, документи, що пов'язані з життєвим та творчим шляхом забутого бориспільського письменника Сергія Жигалка. Праця містить згадки про події, що відбувалися у літературному просторі з часів радянської влади до сьогодення.

Ключові слова: часопис, література, архів, письменник.

The book "Serhiy Zhyhalko. Obvilion Area: Committed to Return" was published in 2020. It examines archival data, documents related to the life and literary work of the forgotten writer Serhiy Zhyhalko. The work contains references to events that took place in the literary space during the Soviet era to the present day.

Keywords: journal, literature, archive, writer.

В українській літературі є багато посправжньому знакових імен: хтось прославився неординарними віршами, у когось була незвичайна біографія, комусь випало стати засновником жанру або цілого художнього напрямку. А хтось ніби навіки розчинився в неблаганному часовому маховику. Проте слова й рукописи нетлінні — їх не можна знищити. Саме це мав на увазі журналіст, яскравий дослідник журналістики періоду тоталітарної доби Михайло Тихонович Скорик.

Книга присвячена життєвому шляху репресованого письменника і журналіста Сергія Жигалка, творчість якого не те що не оцінена належно, а навіть зовсім не була прочитана, бо загубилася в численних українських періодичних виданнях постреволуційної доби. Зібравши архівні матеріали, «першовідкривач» Михайло Скорик зумів передати атмосферу радянської епохи, гостроту та полемічність літературних процесів 20–30 років, сформував чіткий образ прозаїка. Це ґрунтовна документальна праця

рекомендована до прочитання студентам, літературознавцям, науковцям та шанувальникам українського художнього слова.

Книгу умовно можна розділити на дві частини: біографію Сергія Жигалка та його унікальний творчий доробок. Розглянемо першу, «Приречений повернутися». У ній міститься 22 розділи, й кожен із них є справжнім журналістським розслідуванням. Сухий фактаж не зацікавить нікого. Проте документальний матеріал, який зібрав Михайло Скорик, набуває яскравої художньої форми із застосуванням аналітичних доповнень.

Сумною особливістю персоналії Сергія Жигалка є те, що його біографія простежується із жорстких та регламентованих свідчень працівникам НКВС та доносів спеціальних агентів («Журналіст», «Літератор», «Поліщук», «Немо», «Обновленные»). Автор книги лаконічно та повноцінно відтворив короткий життєвий шлях письменника. Читач мандрує старими вуличками Борисполя на Київщині,

знайомиться ще з юним Сергієм і долучається до побуту тих років, відвідує разом із ним училище. Унікальними знахідками є фото сім'ї Жигалка та самого прозаїка. Автор вдало поєднує текстову та ілюстративну частину. Читач не губиться в числах, іменах чітко структурованого викладу.

У розділі «Київська доба патріотизму» журналіст-дослідник вдається до подробиць студентського життя Сергія Жигалка. І читачі на мить перетворюються на учнів Київського інституту народної освіти й потрапляють до осередку українського національного відродження. Доля Жигалка складається в химерну спіраль нових знайомств, літературних збірань та критики.

Література 20–30 років стала багатоаспектним та дискусійним явищем. Митці об'єднувалися за естетичними принципами та політичними поглядами. Чимало письменників прагнули розв'язати соціальні й національно-культурні питання, інші — зосереджували увагу на естетично-художніх проблемах змалювання дійсності. У бурхливому літературному житті 20-х років окреслюються такі літературні організації, як «Плуг», «Гарт», «Молодняк», «АСПИС», «Ланка», «ВАПЛІТЕ», «МАРС», «Авангард», «Нова генерація» тощо. Жигалко обрав для себе непримиренну позицію пролетаріїв «Гарту». З цього маленького, але такого важливого кроку розпочинається несвідома боротьба письменника за власні позиції, бачення.

На пожовклих шпальтах газетного архіву НБУ ім. Вернадського закарбовані історичні відомості про початки роботи «Київ-Гарту». М.Т. Скорик підводить до перших творчих починань Сергія Жигалка. Уже далі до розгляду пропонується стенограма та задокументовані думки літераторів, що активно підтримували спілкування з Жигалком. У такий спосіб читач простежує психологічний портрет особистості радянського митця, визначає мотиви його письменницького доробку, поглядів на формування літературного простору.

Автор подає неоцінений пласт інформації про близьке оточення Сергія Жигалка. На сторінках фігурують такі імена: Григорій Косяченко, Яків Качура, Григорій Косинка, Євген Плужник, Максим Рильський, Іван Семиволос, Дмитро Чепурний та інші.

У розділах «Агентурне закулісся НКВС» та «Беглецы» від літератури» подано найхарактерніші та найгостріші доноси спеціальних агентів, що тлумачать творчість Сергія Жигалка, містять оцінку його особистості. Автор

вказує, що на запит до СБУ з проханням надати особові справи інформаторів відповіді не надійшло. Усе ж журналісту-досліднику вдалося отримати розсекречену справу й показати, наскільки ярмо тоталітаризму врізалось в розум літераторів, руйнувало мораль та правду. Холоднокровна більшовицька система вражає.

Якісною ознакою книги «Зона непам'яті» стала саме побудова образу Жигалка та його літературного шляху на ґрунті архівних документів. Наприклад, участь у дискусіях, виступи на різноманітних об'єднаннях, оцінки у рецензіях, доноси секретних співробітників НКВС, свідчення письменників зі звинуваченнями Жигалка. Фігурують у книзі-розвідці матеріали кримінальних справ відомих діячів із середовища репресованих українських літераторів.

До уваги читача пропонується драматичний розділ «Донос як художній жанр літератури». Автор розповідає, на яких підставах будувалися звинувачення проти Сергія Жигалка, дізнаємося про абсурдні звинувачення з боку тоталітарної влади та обставини арешту. Наприкінці першої частини книги бачимо численні світліни з життя прозаїка. Завдяки старанням автора перед нами постає не тільки «словесний» портрет письменника, а й візуальний.

Перейдемо до другої та найбільш вагомої частини книги, що має промовисту назву «Розстріляна спадщина». У ній подано творчий доробок прозаїка з детальною хронологією. Цей розділ — своєрідна бібліотека спогадів, внутрішніх переживань, ідеалів Жигалка. Тут ми зустрічаємо і фейлетони, й оповідання, і нариси. На жаль, було втрачено романи «Ванга» та «Земля». А неопубліковані праці спалено. Михайло Скорик подарував друге життя кожному фрагменту і слову забутого митця.

Перші оповідання митець написав під впливом прози М. Коцюбинського та М. Хвильового. Йому вдалося доволі реалістично відтворити життя робітників і селян 1920-х рр. Виділимо такі теми прочитаних творів, як зображення соціальних контрастів, злиденне життя пролетаріату в роки НЕПу, вражаюча моральна порожнеча міщанства і втрата його духовності. Жигалко — майстер художніх образів, засобів. Зачаровують словосполучення: *ранок бігав по вулицях, калікою простягся Чумацький шлях...* Сучасний читач має змогу поринути в тогочасну епоху, лише прочитавши твори Жигалка. Загалом, творчість Жигалка є самобутнім явищем із героями свого часу.

Наприкінці автор апелює до читача й нагадує, що Жигалко «*приречений повернутися в рідну йому українську ауру визнання й шанси в нашій*

Незалежній державі». Внесок цього митця посяде гідне місце в літературній спадщині ХХ століття. Книга «Зона непам'яти» — ґрунтовна ілюстрація того, яких трансформацій зазнали Митець та література та як кропітке розслідування і дослідження архівів допомогло повернути Україні ім'я ще одного талановитого прозаїка.

Рецензоване джерело

Скорик М.Т. Сергій Жигалко. Зона непам'яти: Приречений повернутися. Михайло Скорик. К. : Міжнародний

освітній фонд імені Ярослава Мудрого ; Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. 544 с., іл.

References

Skoryk, Mykhailo. (2020). "Serhiy Zhyhalko. Obvilion Area: Committed to Return". International Yaroslav Mudry Foundation, Kyiv; Kamianets-Podilskyi: TOV «Drukarnia "Ruta"», 544 p. [in Ukrainian].

Подано до редакції: 09.03.2021.

Прийнято до друку: 17.06.2021.